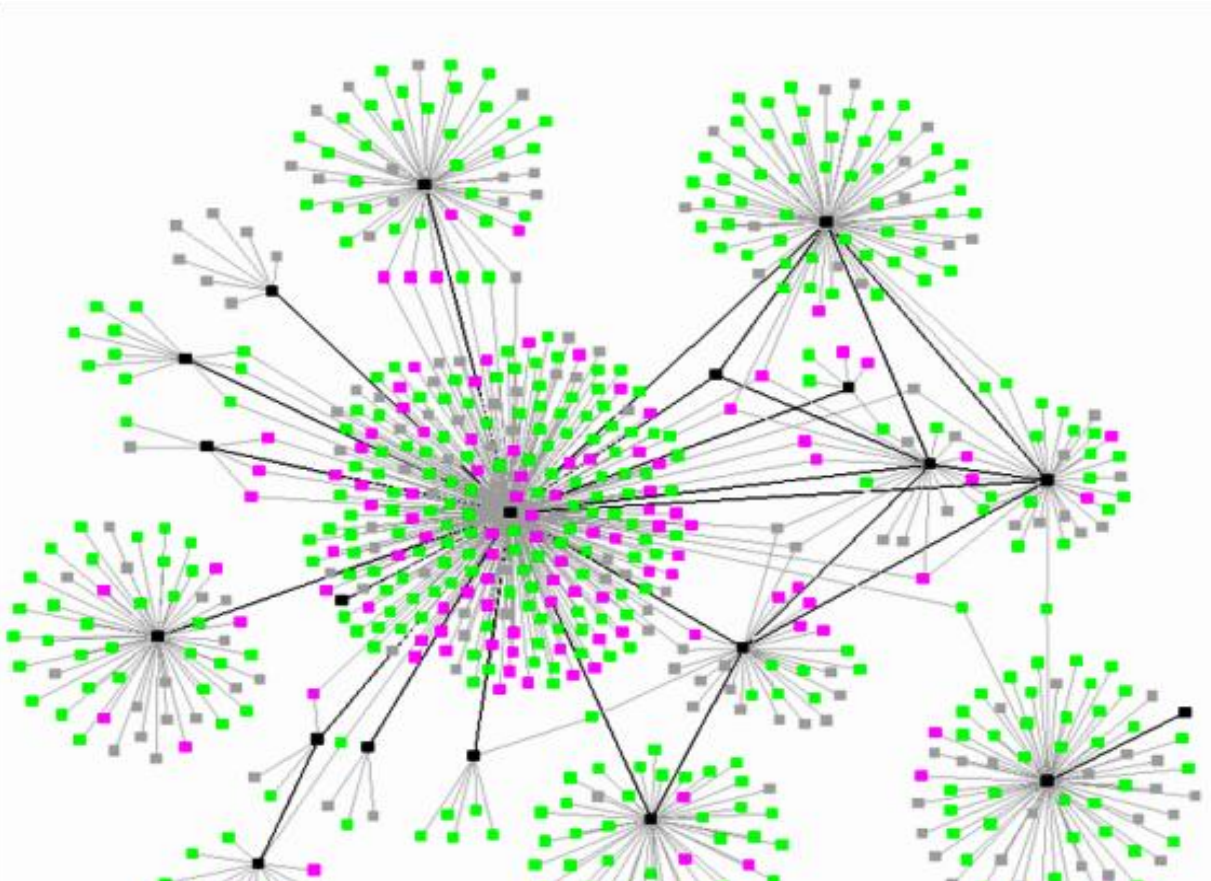

Waardecreatie in gebiedsontwikkeling en regionale netwerken

Vervolgplan Lectoraat Area Development 2014-2017

LECTORAAT AREA DEVELOPMENT

April 2014

COLOFON

Titel : Waardecreatie in gebiedsontwikkeling en regionale netwerken
Datum : 25 april 2014
Status : Intern
Versie : Definitief
Auteurs : Dr. ir. Willem Buunk, dr. Fatma Saçli, drs. Erwin Bezembinder, dr. Marijn Molema, Marloes van der Weide MSc, ir. Henk de Wilde
Partner : Provincie Overijssel

Lectoraat : Area Development
Lector : Dr. ir. W. W. Buunk
Telefoon : 06 14361224/088 4698313
Website : www.windesheim.nl/lectoraatareadevelopment
Email : areadevelopment@windesheim.nl

Dit is een uitgave van Lectoraat Area Development, Christelijke Hogeschool Windesheim

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

Samenvatting

Dit document bevat het lectoraatsplan voor de voortzetting van het lectoraat Area Development in de periode juni 2014 tot juni 2017. Het plan bestaat uit een onderzoeksprogramma met een aantal onderling te onderscheiden maar samenhangende onderzoekslijnen. Het plan geeft aan wat de beoogde opbrengst is van het praktijkgerichte onderzoek voor partners die in het programma en de projecten participeren. Het plan geeft de ambitie weer voor de ontwikkeling van de kenniskring en benoemt de uitbouw van de samenwerking met de aanpalende opleidingen Bouwkunde, Mobiliteit en Civiele Techniek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	2
2	Terugblik Area Development 2009-2013.....	4
2.1	Opstarten van onderzoek	4
2.2	Ontwikkeling van de kenniskring	4
2.3	Inhoudelijke ontwikkeling Area Development	5
2.4	Leerpunten	6
3	Onderzoeksprogramma Area Development 2014-2017	8
4	Onderzoekslijn 1 Ontwikkeling van netwerken en knooppunten	10
5	Onderzoekslijn 2 Technologische ontwikkeling en innovatie	13
6	Onderzoekslijn 3 Culturele fundamenten van gebiedsontwikkeling.....	16
7	Samenwerking	19
8	Praktijkgericht onderzoek in het onderwijs	20
9	Borging van kwaliteit	21

1 Inleiding

Het lectoraat Area Development is van start gegaan in 2009 op basis van een lectoraatsaanvraag die in 2007 en de jaren daaraan voorafgaand is opgesteld. De gebiedsontwikkeling had een ongekennde ontwikkeling doorgemaakt en de spreekwoordelijke bomen groeiden tot in de hemel in de woningbouw, in het oplossen van complexe opgaven in het watermanagement en in de explosief groeiende mobiliteit. Het vertrouwen van overheden, ontwikkelaars en financiers in het eigen vermogen om in participatie met bewoners complexe projecten te realiseren en gedurfde combinaties van ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren was groot. De provincie Overijssel, Kamer van Koophandel, gemeenten en ontwikkelaars toonden grote interesse in het vastleggen van lessen en nieuwe werkpraktijken in praktijkgericht onderzoek en onderwijs.

De wereld van bouwen, wonen en infrastructuur is sindsdien dramatisch veranderd. Al bij de daadwerkelijke start van het lectoraat Area Development was de crisis in de bancaire sector en de economische crisis doorgedrongen in de woningmarkt en daarmee in de bouw. De praktijkvraag voor onderzoek en behoefte aan een nieuwe opleiding voor gebiedsontwikkelaar veranderde daarmee snel. In plaats van lessen trekken uit successen, kansen benutten en de ruimte nemen voor het verder brengen van nieuwe praktijken, is een onvermijdelijke noodzaak ontstaan voor technische en praktische innovatie in gebiedsontwikkeling. Projecten moeten worden beoordeeld in hun regionale economische context en investeringen worden kritisch gewogen op de meerwaarde die zij bieden voor specifieke gebruikers of de samenleving als geheel.

In dit uitdagende tijdsgewricht is het lectoraat Area Development als praktijkgericht onderzoeksprogramma tot bloei gekomen. Het onderzoek is geworteld in de regio. De projecten worden waar mogelijk nauw verbonden met drie opleidingen. De kenniskring opereert in nauwe samenwerking met partners uit de praktijk. In vier jaar tijd heeft het lectoraat zich ontwikkeld aan de hand van een plan van aanpak met abstracte doelen en concrete wensen tot een onderzoekspraktijk die een *'hands-on'* uitvoering van projecten verbindt met wetenschappelijke reflectie. Projecten waarin concrete opgaven en ontwikkelingen in mobiliteit, logistiek en ruimtelijke inrichting centraal staan worden verbonden met projecten waarin is gezocht naar de onderliggende waarden die een rol spelen in opvattingen en besluitvorming over gebiedsontwikkeling. Deze spannende zoektocht wordt in de vervolgfase voortgezet met een duidelijk mikpunt: bijdragen aan praktische en technische innovatie in ruimtelijke inrichting met een aanwijsbare meerwaarde voor de samenleving.

Dit lectoraatsplan 2014-2017 is onder meer het resultaat van een teamdag waarin de leden van de kenniskring Area Development zich gebogen hebben over wat tot nog toe is bereikt en wat de wensen en mogelijkheden zijn voor de toekomst. Er is gebruik gemaakt van de kritische en constructieve besprekingen van de lopende onderzoeksprojecten in de Onderzoeksadviesraad in 2013 en een concept van het plan is in de Onderzoeksadviesraad van begin 2014 besproken. Er is gesproken met alle tot nog toe bij het lectoraat betrokken partners in het werkveld in de tweede helft van 2013. Bovendien is gebruik gemaakt van de uitkomsten van een brainstormsessie in januari 2014 over de mogelijkheden voor het versterken van praktijkgericht onderzoek in het onderwijs door docenten van de opleidingen Civiele Techniek, Bouwkunde en Mobiliteit.

Ambitie 2014-2017

Het onderzoeksprogramma Area Development wil een kenniscentrum voor de ruimtelijke en economische ontwikkeling van de regio Zwolle vormen, door de verbinding met andere Windesheim lectoraten en door samenwerking met beleidsonderzoek van gemeenten, provincies en andere organisaties. De meerwaarde van het onderzoek wordt gezocht in de confrontatie van technologische ontwikkeling en innovatie met zachte factoren van identiteit en cultuur.

Doel

Het lectoraat Area Development wil met praktijkgericht onderzoek op het terrein van gebiedsontwikkeling, bouw, mobiliteit en logistiek in regionale en stedelijke netwerken meerwaarde bereiken in de inrichting, het beheer en het gebruik van ruimte.

Visie

In de gebiedsontwikkeling en in plannen en projecten in de bouw, mobiliteit en logistiek worden keuzes gemaakt over ruimtelijke inrichting. Kenmerkend daarvoor is dat technische expertise van analyse en ontwerp uit diverse vakgebieden worden ingezet, waaronder verkeerskunde, bouwkunde, civiele techniek en economie. Het lectoraat Area Development neemt de onderlinge confrontatie van technische kennis en maatschappelijke vraagstukken als uitgangspunt voor praktijkgericht onderzoek, onder meer in de toepassing van innovaties en nieuwe technologie met een maatschappelijke en economische meerwaarde. De waardengeoriënteerde benadering in het onderzoek draagt hieraan bij.

Missie

Het lectoraat Area Development brengt in een praktijkgericht onderzoeksprogramma onderwijs, bedrijfsleven en overheden bijeen, in het bijzonder in de regio Noord en Oost Nederland, om gezamenlijk te werken aan de goede inrichting van stad en land.

Opbrengst in 2017

Een impressie van enkele concrete resultaten die het lectoraat Area Development gerealiseerd wil hebben in de komende vier jaar:

- een expertise centrum voor regionaal economisch onderzoek waarin alle data worden ontsloten die relevant zijn voor de kennisintensieve economie in de Regio Zwolle
- een volledig overzicht van alle achterliggende waarden van opvattingen over inrichting, beheer en gebruik van ruimte, vastgelegd in de complete set van waardenkaarten voor Ruimtelijke Ordening, Natuur, Mobiliteit, Ruimtelijke Kwaliteit en Omgaan met Risico's
- een praktijkgerichte methodiek voor reflectie op beleid en besluitvormingsondersteuning op basis van inzicht in gedeelde waarden en conflicterende waarden die veelvuldig in beleidsdilemma's voor komen
- nieuwe concepten voor kennisintensieve logistiek in Zwolle-Kampen-Meppel en andere logistieke knooppunten in Noord en Oost Nederland
- een verkeerskundig model en besluitvormingsondersteuning voor de optimalisatie van mobiliteit in stedelijke netwerken
- volwaardige toepassing van ontwerpen en realiseren met een Bouw Informatie Model in de bouw in Noord en Oost Nederland

2 Terugblik Area Development 2009-2013

Het lectoraat Area Development is in juni 2009 van start gegaan. Na een tweejarige periode van voorbereiding en goedkeuring van de lectoraatsaanvraag door het CvB en de partners, heeft lector-directeur Alexander Udink ten Cate er met de aanstelling van Willem Buunk als lector voor gezorgd dat het lectoraat van start kon gaan.

2.1 Opstarten van onderzoek

In 2010 is door de lector in nauwe samenspraak met de partners Provincie Overijssel en Kamer van Koophandel Oost Nederland een Plan van aanpak opgesteld. Er is een begin gemaakt met de vorming van een kenniskring van twee docenten met belangstelling voor onderzoek. Daarnaast is Marloes van der Weide als onderzoeker van buiten aangetrokken (politicoloog) om de kenniskring te versterken met kennis die binnen het docententeam niet voorhanden was. Op 21 juni 2010 is onder grote belangstelling de lectorale rede door Willem Buunk uitgesproken, met als titel "Spontane orde of een Nieuw Jeruzalem. Waardenpluralisme in de praktijk van gebiedsontwikkeling". In 2011 is de externe Onderzoeksadviesraad samengesteld bestaande uit vertegenwoordigers van praktijk en wetenschap. De Onderzoeksadviesraad laat twee maal per jaar een kritische blik schijnen op afgeronde onderzoeksprojecten en op nieuwe plannen van het lectoraat.

Het lectoraat organiseert vanaf 2010 elk jaar een of twee studiemiddagen ("Kennisateliers") voor het externe netwerk en maandelijks worden er interne onderzoekseminars georganiseerd. Dit om de onderzoekcultuur te versterken binnen het team en binnen het onderwijs. Vanaf 2012 zijn dit gezamenlijke onderzoekseminars voor het Kenniscentrum Technologie (KCT). In het onderwijs wordt een bijdrage geleverd aan de post-HBO opleiding Stedenbouwkundige Techniek en Ruimtelijke Planning, de minor Watermanagement, aan afstudeerprojecten en aan projecten voor toegepast onderzoek voor tweede en derdejaars studenten van de diverse opleidingen. Met collega-lectoren binnen het KCT is de leerlijn onderzoeksvaardigheden geformuleerd. Onderzoekers van de kenniskring leveren een belangrijke bijdrage aan het versterken van het onderwijs in methoden & technieken van onderzoek in de opleidingen Bouwkunde, Mobiliteit en Civiele Techniek.

2.2 Ontwikkeling van de kenniskring

In de beginperiode is gebleken dat onderwijs en onderzoek niet altijd gemakkelijk te combineren valt. Om deze reden heeft een herschikking in de kenniskring plaatsgevonden en is met de docentonderzoekers de afspraak gemaakt dat er in de werkruimte van het lectoraat aan onderzoek wordt gewerkt in plaats van op de docentenkamer of thuis.

In 2011 heeft Annick de Vries (Twynstra Gudde) als toegevoegd onderzoeker gewerkt in de kenniskring op basis van detachering, ten behoeve van de uitvoering en afronding van het onderzoek naar waarden in de regionale economie. In 2012 is Marijn Molema als vaste onderzoeker regionale economie toegevoegd aan de kenniskring. Hij neemt de projectleiding van de Hanzelijn Monitor en de Regio Zwolle Monitor op zich en ontwikkelt nieuwe onderzoeksprojecten op regionale netwerken en ontwikkelingen in de kennisintensieve economie. Daarnaast heeft Tjirk van der Ziel (Christelijke Hogeschool Ede) als gastonderzoeker deel uitgemaakt van de kenniskring. In 2013 is de kenniskring verder versterkt met associate lector Fatma Saçli. Zij wordt verantwoordelijk voor het thema logistiek in de onderzoekslijn gericht op knooppunten in (inter)regionale netwerken. Het lectoraat Area Development neemt hiermee een deel van het werk voor het Kennis- en Distributiecentrum Logistiek Noord-Oost op zich.

Met de komst van projectleider Henk de Wilde is de kenniskring versterkt voor het praktijkgerichte onderzoeksproject Innovaties in de Bouw (ontwerpen met een Bouw Informatie Model). Met dit project neemt het lectoraat Area Development deel aan TechForFuture, het nieuwe Centre of Expertise HTSM Oost van

hogeschole Windesheim en Saxion en de provincie Overijssel. Naast Henk werken drie Bouwkunde docenten en wisselende groepjes van studenten samen met meer dan 25 bedrijven aan nieuwe ontwerp- en realisatieprocessen van gebouwen met een Bouw Informatie Model.

Docent Verkeerskunde Marcus Popkema heeft in de kenniskring van het lectoraat een onderzoeksomgeving gevonden voor het promotieonderzoek waaraan hij sinds 2008 werkte. Lector Willem Buunk is gaan fungeren als dagelijks begeleider en copromotor. Het manuscript voor Marcus' proefschrift over de Nederlandse verkeerskunde is in 2013 goedgekeurd door promotor Johan Schot (hoogleraar Geschiedenis van de Techniek aan de TUE), de copromotoren en leescommissie. Met de verdediging van het proefschrift op 19 februari 2014 aan de TUE is het promotieproject afgerond.

In 2012 is het promotieproject naar de optimalisatie van kruispuntontwerp in stedelijke netwerken van Erwin Bezembinder gestart met een promotiebeurs van NWO. Lector Willem Buunk is dagelijks begeleider en beoogd copromotor en hoogleraar Eric van Berkum van de Universiteit Twente (UT) is promotor. Het project heeft in 2013 de aan de UT gebruikelijke 9 maanden tussenrapportage doorstaan.

2.3 Inhoudelijke ontwikkeling Area Development

Het plan van aanpak voor het lectoraat Area Development is in 2010 vastgesteld als actualisatie van de lectoraatsaanvraag van 2007. Het plan van aanpak voor het lectoraat Area Development is voor de afgelopen periode gericht geweest op het versterken van de praktijk van gebiedsontwikkeling in de regio Oost Nederland en van het onderwijs. De missie was drieledig:

- *Bijdragen aan wezenlijke keuzes over inrichting, gebruik en beheer van ruimte*, in de vorm van praktijkgericht onderzoek dat zich richt op de waardenrationaliteit van ruimtelijk beleid. De ambitie was gericht op het hanteerbaar maken van de variëteit van ruimtelijke discoursen en politiek-normatieve opvattingen in processen van gebiedsontwikkeling;
- *Bijdragen aan waardecreatie*, door maatschappelijke vraagstukken centraal te zetten in methoden van analyse, ontwerp, inrichting en beheer van ruimte. De ambitie was gericht op de analyse van ruimtelijke ontwikkelingen in de relatie tussen netwerk en plek en het ontwikkelen van methoden en werkwijzen van ruimtelijke professionals door de onderlinge confrontatie van achterliggende waardenstelsels. Waardecreatie als leidend principe in de aanpak van ruimtelijke opgaven levert maatschappelijke meerwaarde;
- *Nieuwe werkvormen met en voor de praktijk*. Het lectoraat heeft zich willen ontwikkelen tot een platform voor betrokken professionals en beslissers in de gebiedsontwikkeling in Oost Nederland voor het delen van praktijkvragen en praktijkkennis over inrichting, beheer en gebruik van ruimte.

Deze missie is in alle opzichten verwezenlijkt, maar nog niet ten volle behaald. De methode voor onderzoek naar en analyse van onderliggende waarden is tot stand gekomen en in de praktijk gebracht. De Waardenkaart Ruimtelijke Ordening en de Waardenkaart Natuur zijn daarvan het tastbare resultaat. De interpretatie in termen van onderliggende waarden en duiding die daarmee aan gebiedsprocessen en besluitvorming kan worden gegeven is een vernieuwend hulpmiddel voor professionals in de praktijk. Aan een vervolg met nog eens drie waardenkaarten wordt gewerkt. Met het waardengeoriënteerde onderzoek worden maatschappelijk trends en ontwikkelingen in kaart gebracht, met een nadruk op regionale netwerken en processen en hun betekenis voor plekken is tot stand gekomen.

Veel vragen bleken te liggen op het regionale schaalniveau, als context voor ruimtelijke inrichting op plekken en op knooppunten van infrastructuur. Met de monitor onderzoeken (Hanzelijn Monitor en Regio Zwolle Monitor) heeft het lectoraat zich een stevige positie in de regio verworven. Het lectoraat heeft een uitgebreid en hecht netwerk van professionals binnen en buiten de regio aan zich weten te binden. Uit reacties op digitale

nieuwsbrieven, bilaterale contacten en uitnodigingen voor bijdrages aan bijeenkomsten blijkt dat dit een vitaal netwerk is. Met vele drukbezochte Kennisateliers en andere bijeenkomsten heeft het lectoraat zich ontwikkeld tot een platform voor regelmatige uitwisseling van praktijkvragen en inzichten. Met de Techniekroute voor scholieren is gewerkt aan een alternatieve manier om uitkomsten van onderzoek bekendheid te geven in de regio.

Met de projecten op het gebied van Bouw Informatie Modelling en logistiek heeft het onderzoek van het lectoraat zich verbreed en verdiept. Hoewel onderling zeer verschillend, zijn het beide voorbeelden van regionale clusters waar bedrijven werken in een omgeving waar infrastructuur, technologie en ICT een grote rol spelen. De vragen en onderzoekopgaven uit de praktijk liggen op het snijvlak van deze technologische ontwikkelingen en de versterking van het vermogen tot samenwerking in ketens voor een goede toepassing van nieuwe technologie. Dit vraagt om onderzoek waarin aandacht is voor de cultuur van samenwerken en het opsporen en benutten van kansen voor kostenbesparing en het creëren van meerwaarde in alle schakels van de keten.

De uitdaging voor de komende periode ligt in de ambitie om werkmethoden te ontwikkelen voor een praktijk van innovatie en uitvoeringsgerichtheid in gebiedsontwikkeling. Deze uitdaging laat zich nog steeds richten door de ambitie van waardecreatie.

2.4 Leerpunten

In de eerste fase van het lectoraat is inhoudelijke kennis en expertise opgebouwd in praktijkgericht onderzoek, is een uitgebreid en hecht netwerk van betrokken onderzoekers en externe partners opgebouwd en is veel geleerd over de organisatie van het lectoraat en de opzet en uitvoering van projecten. Het lectoraat heeft een sterk regionaal netwerk in bestuur en beleid. Het netwerk in het bedrijfsleven heeft, mede door de crisis in de bouw, nog potentie om zich te verbreden en meer vitale samenwerkingsrelaties en cofinanciering op te leveren. Het lectoraat Area Development heeft van meet af aan gewerkt met een programmering van onderzoek, waardoor projecten in elkaars verlengde konden worden opgezet en onderzoekslijnen worden uitgewerkt en verdiept.

Onderzoeksvragen uit de praktijk hebben bijgedragen aan de versterking van het programma. In sommige gevallen is aan de hand van praktijkvragen gekozen een bepaalde inkleuring aan het programma te geven, zoals de vragen naar de regionale ontwikkelingen. In andere gevallen is ervoor gekozen niet aan de slag te gaan met praktijkvragen, omdat deze niet in het programma passen. Zo is er bijvoorbeeld voor gekozen om niet in te gaan op onderzoeksvragen op het gebied van wijkactieplannen en ruimtelijke ontwikkeling in relatie tot sociale cohesie en volkshuisvesting.

De inhoudelijke reikwijdte van het onderzoeksprogramma heeft zich verbreed, in het bijzonder door de sterke regionale component van veel praktijkvragen. Er is een zekere diversiteit aan regionale ontwikkelingen in landschap en natuur, in de economie, in infrastructuur en mobiliteit en in logistiek onderzocht. Met de meerjarige projecten is het mogelijk gebleken om de samenhang in het programma te versterken en met partners gezamenlijk voort te bouwen op opgedane inzichten. Met kortlopende projecten is dit gelukt, door projecten na elkaar te schakelen en voort te laten bouwen op eerder opgedane inzichten. In dit vervolgplan wordt aangegeven dat de gedeelde onderzoeksvragen liggen op het vlak van versterken van knooppunten in netwerken en op het versterken van innovatie en technologische ontwikkeling. De combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek en het verbinden van harde cijfers met inzichten in zachte culturele factoren is voor het onderzoek van het lectoraat Area Development onderscheidend.

Voor het goed kunnen uitvoeren en afronden van onderzoeksprojecten, voornamelijk de vanuit externe bronnen gefinancierde projecten, is goede projectondersteuning een vereiste. Het lectoraat Area Development is succesvol geweest in het verwerven van derde geldstromen (opdrachtonderzoek) en wil zich verder versterken met financiering uit de tweede geldstroom (onderzoeksubsidies) waarvoor diverse nieuwe mogelijkheden

bestaan. In het Kenniscentrum Technologie is er voor gezorgd dat zowel de administratieve als de financiële projectondersteuning goed voor elkaar zijn. Dit maakt het mogelijk om gesubsidieerde projecten degelijk uit te kunnen voeren, ook Europese en internationale projecten met complexe projectadministratie.

In een aantal onderzoeksprojecten is het mogelijk geweest om (veel) studenten in te schakelen op een manier waarop ze een actieve bijdrage hebben geleverd aan het uitvoeren van een deel van het onderzoek. Dat lukt niet altijd, omdat niet elk project of elke praktijkvraag zich leent voor de inzet van studenten als onderzoeker. In de meerjarige projecten lukt het vooral goed, omdat dan de voorbereiding en de inroostering van de studenteninzet goed aan te sturen is. Samenwerking tussen het lectoraat en de opleidingen in afstudeerprojecten komt nauwelijks tot stand. Het lectoraat spant zich in om tot vaste afspraken met de afstudeercoördinatoren te komen.

Een belangrijke voorwaarde voor de inzet van studenten in het onderzoek is de verbetering van de onderzoeksvaardigheden van studenten. De doorvoering van de leerlijn onderzoeksvaardigheden in het curriculum van de studies waarmee het lectoraat Area Development samenwerkt, is daarom des te belangrijker en een van de redenen voor het lectoraat om er tijd in te investeren. De samenwerking met onderzoekers van andere lectoraten binnen Windesheim, is in een aantal projecten op bescheiden basis gelukt, maar een meer structurele samenwerking op de raakvlakken van thema's economie zijn mogelijk.

3 Onderzoeksprogramma Area Development 2014-2017

Het lectoraat Area Development opereert op een breed werkveld van gebiedsontwikkeling, de bouw, mobiliteit en logistiek. Het lectoraat wil met praktijkgericht onderzoek meerwaarde bereiken in de inrichting, het beheer en het gebruik van ruimte.

Onderzoeksprogramma lectoraat Area Development in vogelvlucht

- ruimtelijke ontwikkelingen in regionale netwerken en knooppunten in Oost Nederland
- thema's economie, mobiliteit, logistiek, bouw, water, natuur en landschap
- combinatie van onderzoeksmethoden: kwantitatief en kwalitatief
- technologische ontwikkeling, innovatie, waardecreatie
- waardengeoriënteerde benadering, harde en zachte factoren, cultuur en identiteit van de regio
- modellen voor besluitvormingsondersteuning

Het onderzoeksprogramma richt zich op het regionale schaalniveau als context voor ontwikkelingen op knooppunten van regionale netwerken. De regio Zwolle en aanliggende regio's in Noord en Oost Nederland zijn het primaire onderzoeksgebied, waarbij de vergelijking wordt gemaakt met andere regio's en Nederland en over de grens.

In het onderzoeksprogramma wordt een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden toegepast op onderzoek naar harde en zachte factoren die er toe doen in de regio. De analyse van feiten, cijfers en modellen worden gecombineerd met aandacht voor zachte factoren, zoals de cultuur van de regio. Onderzoek naar zachte factoren zijn belangrijk voor een goed begrip van de harde cijfers van economie en mobiliteit en de maatschappelijke toepassingsmogelijkheden van technisch ontwerp van netwerken, knooppunten en systemen.

Door de verbinding van het onderzoeksprogramma Area Development met andere lectoraten van Windesheim en door samenwerking met beleidsonderzoek van gemeenten, provincies en andere organisaties ontstaat een kenniscentrum voor de ruimtelijke en economische ontwikkeling van de regio Zwolle.

Het onderzoeksprogramma Area Development omvat drie onderzoeklijnen (zie bovenstaande figuur). Het thema logistiek neemt een bijzondere positie in binnen het onderzoeksprogramma. Onder leiding van associate lector Fatma Saçli wordt een thematisch subprogramma ontwikkeld in het kader van het Kennis en Distributie Centrum (KDC) Logistiek Noord-Oost, een Centre of Expertise dat onderdeel is van een landelijke samenwerking van kennisinstellingen en de sector. Het subprogramma Logistieke knooppunten en (inter)regionale netwerken heeft in de eerste jaren een zwaartepunt in twee van de drie onderzoeklijnen van Area Development. Daarmee wordt de aansluiting benut op andere onderzoeksprojecten van het lectoraat op het gebied van regionale economie en mobiliteit. Op termijn ligt het voor de hand om ook vraagstukken van innovatie in de logistiek ook op te pakken in de derde onderzoeklijn, met bijvoorbeeld onderzoek naar de cultuur van samenwerking in de logistieke keten en naar het vertrouwen dat nodig is voor de uitwisseling van logistieke data.

Het onderzoeksprogramma Area Development wil een kenniscentrum voor de ruimtelijke en economische ontwikkeling van de regio Zwolle vormen, door de verbinding met andere Windesheim lectoraten en door samenwerking met beleidsonderzoek van gemeenten, provincies en andere organisaties. De kenniskring van het lectoraat Area Development omvat voor die ambitie een gevarieerde groep onderzoekers, die elk een eigen netwerk en samenwerkingsrelaties onderhouden met andere onderzoekers binnen Windesheim, in de regio en met andere hogescholen en universiteiten.

Willem Buunk geeft als lector Area Development leiding aan het lectoraat. Hij is planoloog en richt zich in zijn onderzoek op bestuur, beleid en besluitvormingsprocessen. Hij heeft bijzondere interesse in de normatieve keuzes die mensen maken over ruimtelijke inrichting en de rol die technologie speelt in het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Fatma Saçli is als associate lector Logistiek de trekker van het thema logistiek, waarin het bundelen van goederenstromen in (inter)regionale netwerken en het ontwikkelen van knooppunten in de logistieke sector centraal staan. Als bestuurskundige en beleidsanalist heeft ze veel onderzoek gedaan naar duurzame mobiliteit van bedrijventerreinen, transport en logistiek.

Erwin Bezembinder is verkeerskundig onderzoeker en houdt zich bezig met de optimale inrichting van kruispunten in stedelijke verkeersnetwerken. Daarnaast voert hij verschillende kwantitatieve verkeers- en mobiliteitsonderzoeken en -analyses uit. Hij is tevens docent bij de opleidingen Mobiliteit en Civiele Techniek.

Marijn Molema is onderzoeker regionale economie en richt zich op ruimtelijk-economische ontwikkeling vanuit een beleidsrelevante invalshoek.

Marloes van der Weide is politicoloog en richt zich op het onderzoek naar besluitvorming over ruimtelijke inrichting en de achterliggende waarden die daarin een rol spelen. In het onderwijs geeft ze vorm aan het versterken van de leerlijn onderzoeksvaardigheden.

Henk de Wilde is architect en richt zijn onderzoekswerk op de innovatiemogelijkheden van het ontwerpen en realiseren van gebouwen met Bouw Informatie Modelling.

Siebe Baints is bouwkundige en als onderzoeker geïnteresseerd in de optimalisatie van gegevensuitwisseling over gebouwen en bouwwerken in Bouw Informatie Modellen.

Wiechert Eschbach is bouwkundige en als onderzoeker geïnteresseerd in de mogelijkheden die het ontwerpen van gebouwen met een Bouw Informatie Model biedt voor het verbeteren van de energieprestatie van gebouwen.

4 Onderzoekslijn 1 | Ontwikkeling van netwerken en knooppunten

Regionale netwerken zijn de dragers van gebiedsontwikkeling en ruimtelijke inrichtingsopgaves op knooppunten en andere locaties. Het onderzoek richt zich in het bijzonder op ruimtelijke en economische ontwikkeling op het regionale schaalniveau. Het gaat om structuuranalyses van infrastructuurnetwerken en logistieke structuren en de structuuranalyse van regionale economische clusters. Structuuranalyse omvat zowel de tastbare infrastructuur als trends en netwerkrelaties in economie, mobiliteit en logistiek. Vanuit het perspectief van netwerken worden ook het stedelijk netwerk, de relaties tussen stad en land, het watersysteem en natuur in de context van regionale economische ontwikkeling onderzocht.

Het accent ligt op de Regio Zwolle en andere regio's in Oost Nederland, waarbij de onderlinge relaties en de vergelijking met ontwikkelingen elders waar nodig de aandacht krijgen. In deze onderzoekslijn wordt onder andere monitor onderzoek als genre toegepast en wordt gezocht naar nieuwe indicatoren om ontwikkelpotenties van knooppunten in netwerken beter in beeld te brengen.

Het onderzoek benut, waar mogelijk, een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden. De analyse van feiten, cijfers en modellen worden gecombineerd met onderzoek naar zachte factoren, zoals de cultuur en identiteit van de regio. Onderzoeksthema's zijn bereikbaarheid en netwerkontwikkeling voor (keten)mobiliteit, de ruimtelijke spreiding en concentratie van economische clusters (logistiek, bouw en techniek) en de betekenis van landschap en natuur voor ruimtelijke ontwikkelingen.

Het beoogde resultaat van deze onderzoekslijn is om over vier jaar een betere beschikbaarheid en ontsluiting van data te hebben over ontwikkelingen in regionale mobiliteit, kansen en knelpunten in goederenstromen en de economische trends in de regio Zwolle door een actieve samenwerking tussen onderzoekers van Windesheim, overheden en andere gegevensbeheerders. Monitor onderzoek als genre wordt ontwikkeld tot een instrument voor beleidsevaluatie waarin kwantitatieve data worden verbonden met kwalitatieve inzichten.

Projecten in onderzoekslijn 1 Ontwikkeling van netwerken en knooppunten

In het lopende onderzoek is veel aandacht besteed aan het verkennen van trends en het in kaart brengen van ontwikkelingen in mobiliteit en economie, omdat het belangrijke randvoorwaarden zijn voor gebiedsontwikkeling. Monitor onderzoek en onderzoek naar de verkenning van mogelijkheden voor netwerkontwikkelingen in logistiek en mobiliteit worden voortgezet en waar mogelijk verdiept en gecombineerd met onderzoek naar conceptueel vernieuwende benaderingen in bedrijfsleven en beleid en naar culturele factoren.

In de uitvoering van projecten binnen deze onderzoekslijn wordt samengewerkt met kennispartners provincie Overijssel (team beleidsinformatie), lectoraat Familiebedrijven, lectoraat Accounting en Finance, lectoraat Sociale Innovatie. De praktijkpartners zijn onder andere de provincie Overijssel, Stichting Metropool Zwolle, NS, de Hanzelijn gemeenten.

In het thema logistiek wordt onder andere samengewerkt met de provincies Overijssel en Drenthe, het samenwerkingsverband Zwolle, Kampen, Meppel, ondernemersverenigingen in de logistiek en diverse logistieke bedrijven in de regio. Windesheim neemt met andere kennispartners deel in het Kennis en Distributie Centrum (KDC) Logistiek met de Hogeschool van Amsterdam en de NHTV Breda. Windesheim vormt daarbinnen het KDC Logistiek Noord-Oost.

1.1 Anders kijken naar bereikbaarheid

Sinds de komst van de Nota Mobiliteit is de beleidsbenadering van bereikbaarheid verschoven van een oriëntatie op schakels (knelpunten), naar een oriëntatie op verbindingen (relaties) en locaties en gebieden (kansen). Het onderzoek brengt dominante waarden in kaart die worden aangetroffen in deze veranderende beleidsbenadering. Daarbij wordt expliciet gekeken naar de bereikbaarheidsstrategieën in de provincie Overijssel en de instrumenten, modellen en data die hieraan ten grondslag liggen. Voor de praktijk wordt een overzichtelijke presentatie van waarden ontwikkeld, die hanteerbaar is bij keuzedilemma's over bereikbaarheid.

Looptijd: 2012-2014

1.2 Hanzelijn Monitor

Een onderzoek naar de effecten van de nieuwe spoorlijn tussen Lelystad en Zwolle die per 8 december 2012 in gebruik is genomen. Onderzoekers, docenten en studenten van de opleidingen Bouwkunde, Mobiliteit en Bedrijfseconomie volgen hiervoor meerdere jaren indicatoren als reizigersstromen, verplaatsing van werkgelegenheid, aantrekkelijkheid van vestigingslocaties, veranderingen in keuze van studielocatie en vrijetijdsbesteding. Voor de ingebruikname van de Hanzelijn is een nulmeting uitgevoerd, in de drie jaren daarna worden de ontwikkelingen jaarlijks gevolgd.

Looptijd: 2011-2015 (verlenging nader te bepalen)

1.3 Regio Zwolle Monitor

De Regio Zwolle Monitor brengt de regio Zwolle in beeld. Hoe ziet de economische structuur eruit en welke uitdagingen liggen er? In een jaarlijks onderzoek brengt de Monitor de economische ontwikkeling in beeld van de Regio Zwolle. Hoe staat de regio ervoor? Wat zijn kenmerken van de regionale economische dynamiek? Wat zijn succesfactoren? De monitor besteedt aandacht aan de overeenkomsten en waar nodig ook aan de verschillen tussen de achttien gemeenten. Het onderzoeksteam bestaat voornamelijk uit onderzoekers uit de Regio Zwolle en wordt gecoördineerd door het lectoraat Area Development.

Looptijd: vanaf 2012 (jaarlijks verlengen)

1.4 Beter benutten kanaal Almelo-Coevorden

Praktijkgericht onderzoek naar de potentie voor goederenvervoer langs het kanaal Almelo-Coevorden. De provincie Overijssel heeft geïnvesteerd in de opwaardering van het gedeelte van het kanaal tussen Almelo en de Haandrik. Het gebruik van het kanaal blijft nog beperkt. Dit onderzoek brengt de potentie van het kanaal in beeld voor bedrijven in de industrie, handel en logistieke dienstverlening die in de nabijheid van het kanaal gevestigd zijn. Deze verkenning wordt gecombineerd met een knelpunten- en behoefte analyse van het vervoer over water voor deze bedrijven.

Looptijd: 2014

1.5 Ruimtelijk-economisch kernnetwerk Noord en Oost Nederland

Praktijkgericht onderzoek naar de ruimtelijk-economische aspecten van het kernnetwerk voor logistiek in Noord en Oost Nederland. Het is een verkenning van de ruimtelijke concentratie van de economische activiteiten in de logistieke dienstverlening, industrie en handel die relevant zijn voor de logistieke sector. Dit onderzoek vormt het eerste project van het onderzoekstraject "Kernnetwerk Logistiek Noord-Oost Nederland: Een geïntegreerde ruimtelijk-economische en infrastructurele benadering".

Looptijd: 2014

Projectideeën voor onderzoekslijn 1 Ontwikkeling van netwerken en knooppunten

Projectidee 'Indicatoren ontwikkelen voor monitoren van zachte factoren'. Het genre van monitor onderzoek leent zich voor de combinatie van harde cijfers met zachte factoren. In een project zouden betere indicatoren kunnen worden ontwikkeld voor analyseren van de cultuur van open innovatie, arbeidsethos, het innovatieve vermogen van de middelbaar opgeleide beroepsbevolking (de 'gouden handjes'), enz.

Projectidee 'Regionale identiteit en marketing'. In aansluiting op (onder andere) de agenda van Marketing Oost is het de wens onderzoek te doen naar de betekenis van streekidentiteit voor economische ontwikkeling, regiopromotie en regionale innovatie.

Projectidee 'Campusontwikkeling en open innovatie'. Het campusconcept wordt veel gebruikt voor het creëren van een plek waar de drie O's (ondernemers, onderzoekers/onderwijs en overheden) letterlijk bij elkaar komen. Het zijn plekken die qua locatie, voorzieningen en sfeer (ruimtelijke kwaliteit) als nieuwe knooppunten in regionale economische netwerken van kennis en bedrijvigheid dienen. Het zijn plekken die bij uitstek geschikt moeten zijn voor een open innovatiebenadering in specifieke economische clusters. Er is in diverse regio's interesse in het verdiepen van het inzicht in de ruimtelijke randvoorwaarden voor dergelijke campus ontwikkelingen. Ontwerpend onderzoek biedt hiervoor een kansrijke aanpak, waarbij het goed mogelijk is om studenten Bouwkunde te betrekken.

Projectidee Stimuleren van binnenvaart in de Zwolle-Kampen-Meppel (ZKM) regio. Praktijkgericht onderzoek naar de potentie van bundeling van goederen (voor modal shift). Het onderzoek moet de potentie van goederenbundeling in de ZKM regio in kaart brengen, in het bijzonder voor modal shift naar binnenvaart. Er wordt gekeken naar de infrastructurele, economische en logistieke kenmerken van de ZKM regio en de goederenstromen binnen, van en naar de regio. Deze worden in verband gebracht met de logistieke patronen en behoeftes van de ondernemers in de regio.

Projectidee 'Bundelen van goederenstromen'. In het subprogramma rond het thema logistiek wordt gewerkt aan diverse projecten waarin mogelijkheden voor het bundelen van goederenstromen worden verkend.

5 Onderzoekslijn 2 | Technologische ontwikkeling en innovatie

Gebiedsontwikkeling en ontwikkeling van regionale netwerken zijn in toenemende mate technologie-gedreven. De geografie en de ruimtelijke kenmerken van een plek zijn nog steeds van belang, maar ontwikkelingsmogelijkheden worden in toenemende mate bepaald door kennis en kunde. De aanwezigheid van kennisintensieve bedrijvigheid en de toepassing van nieuwe technologie zijn de drijvende krachten in de regionale economie en nieuwe vormen van gebiedsontwikkeling. Technologische ontwikkeling en innovatie spelen een grote rol in alle vakgebieden die zich bezig houden met inrichting, beheer en gebruik van ruimte. Deze onderzoekslijn is gericht op het benutten van nieuwe technische mogelijkheden en andere innovaties. Daarbij kan gedacht worden aan technologie voor analyse en ontwerp, uitwisseling van data, nieuwe materialen, nieuwe vormen van energieopwekking en energiegebruik. Er wordt in het bijzonder gekeken naar de mogelijkheden voor het versterken van de kansrijke clusters in de regio zoals de bouw en de logistiek.

Innovatie en optimalisatie zijn belangrijke thema's in de toepassing van technologische mogelijkheden. De onderzoeksprojecten zijn onder meer gericht op het toepassen en verbeteren van verkeersmodellen, het ontwikkelen van logistieke concepten en ketenintegratie in de bouw met Bouw Informatie Modelling. In het benutten van modellen en het toepassen van nieuwe technologie en nieuwe materialen moet duidelijk worden welke maatschappelijke voordelen te behalen zijn. Het gaat daarbij om het realiseren van een ruimtelijke inrichting die beter voldoet aan de vraag in de samenleving (gebruiksgemak, rendement op investeringen), het verhogen van duurzaamheid en om kostenbesparing. De toepassing van nieuwe technologie en nieuwe materialen wordt in verband gebracht met nieuwe werkprocessen (LEAN, circulaire economie).

Naast innovatie en optimalisatie, is het beoogde resultaat van deze onderzoekslijn besluitvormingsondersteuning op het gebied van regionale ontwikkeling, mobiliteit, bouw en logistiek. Voor de regionale ontwikkeling gaat het erom de beschikbaarheid van data te vergroten en te koppelen aan het versterken van kansrijke economische clusters. In de mobiliteit draait het om smart mobility en het optimaal benutten van bestaande infrastructuur, onder meer door het verkennen en toepassen van nieuwe analysemogelijkheden van big data. In de logistiek draait het om de verknoping van goederenstromen door de ontwikkeling van nieuwe logistieke concepten en samenwerkingsarrangementen waar de uitwisseling van logistieke data mogelijk zijn.

In de uitvoering van projecten binnen deze onderzoekslijn wordt samengewerkt met kennispartners Universiteit Twente, CROW, Hogeschool Stenden (lectoraat Duurzame innovatie in de regionale economie). De praktijkpartners zijn DAT mobility, gemeenten (onder andere Stedenkring Zwolle Emsland), provincies, adviesbureaus, Bouwend Nederland en regionaal bedrijfsleven in de bouw.

Projecten in onderzoekslijn 2 Technologische ontwikkeling en innovatie

In het kader van de onderzoekslijn gericht op technologische ontwikkeling en innovatie in clusters is er een aantal projecten in gang gezet. In aansluiting op het monitor onderzoek betreft dat een tweetal projecten waarin verdiepend wordt gezocht naar de potentie voor ontwikkeling en innovatie in de economische trends en clusters. Het promotieonderzoek van Erwin Bezembinder is gericht op het keuzeprocess voor de vormgeving van kruispunten in een netwerkverband, waarin modelmatige benadering centraal staat. Het project Innovaties in de Bouw richt zich exclusief op ontwikkeling en innovatie die in de bouwsector kan worden bereikt door te werken aan het ontwerp en de realisatie van gebouwen in een Bouw Informatie Model.

2.1 Clusterbeleid in de regio Zwolle

De meest actuele vorm van economische politiek is clusterpolitiek. Overheden proberen samen met bedrijven en kennisinstellingen gericht te investeren in innovatieve sectoren. In dit project wordt gekeken naar de ontwikkeling van een clusterbeleid in de Regio Zwolle.

Looptijd: 2012-2014

2.2 Economische samenwerking in de grensregio

Samenwerking in het grensgebied van Duitsland en Nederland biedt kansen voor regionale ontwikkeling. Door de blik op de burens te richten, komen nieuwe mogelijkheden voor economische ontplooiing in beeld.

Looptijd: 2013, vervolgproject 2014

2.3 Ontwerpregels voor kruispunten in stedelijke verkeersnetwerken

Onderzoek naar het opstellen van ontwerpregels voor kruispunten in stedelijke verkeersnetwerken, waarbij rekening gehouden wordt met het optimaliseren van meerdere doelstellingen op netwerkniveau.

Looptijd: 2012-2016

2.4 Innovaties in de bouw

Onderzoek naar de verkenning van de mogelijkheden om met het Bouw Informatie Model (BIM) het ontwerp- en productieproces in de bouw te optimaliseren en versnellen en om faalkosten te reduceren. Door gezamenlijk te ontwerpen aan gebouwen en bouwwerken worden nieuwe ontwerp- en productiemethoden gericht op ketenintegratie beproefd. Het model kan bestaande materialen en technieken verbeteren en biedt de mogelijkheid om innovatieve ontwikkelingen op hun toepasbaarheid te testen. Samen met de dertig deelnemende bedrijven staan minstens tien case studies gepland, zoals calculatiemethoden, energieconcepten, brandveiligheid, foutenreductie, planning en simulatie. Deze case studies worden onderzocht op mogelijkheden voor innovatie.

Looptijd: 2013-2015

Projectideeën voor onderzoekslijn 2 Technologische ontwikkeling en innovatie

Projectidee 'Innovaties in onderhoud'. Een meerjarige samenwerking ten behoeve van innovaties en besparingen in het onderhoud van wegen en kunstwerken. Door kennisuitwisseling en zoeken naar toepassingsmogelijkheden voor nieuwe technologie moet het mogelijk zijn om onderhoudskosten te beperken en om duurzaamheid te bevorderen. Te denken valt aan toepassing van nieuwe materialen en betere planning (toepassing van principes van LEAN, gebruiken van BIM in beheer en onderhoud). Samenwerking wordt verkend met de afdeling Wegen en Kanalen van de provincie Overijssel. Mogelijke start in 2014/2015.

Projectidee 'Innovaties in kruispuntontwerp'. Een meerjarige samenwerking in een reeks van kleine projecten met één of enkele gemeenten (Zwolle, Kampen, Deventer) waarbij door studenten onderzoek gedaan wordt naar de voor- en nadelen en prestaties (o.a. doorstroming, milieu, veiligheid) van nieuwe kruispuntvormen en ontwerpelementen, zoals 'de fietsrotonde' of 'wachttijdvoorspellers op kruispunten'. In samenspraak worden bijvoorbeeld op gerealiseerde wijzigingen in weg- en kruispuntinrichting voor- en nametingen gedaan met studenten van de opleiding Mobiliteit en Civiele Techniek. Daarnaast wordt gezocht naar nieuwe methoden van dataverzameling, bijvoorbeeld met GSM-data of met behulp van nieuwe video-analyse-technieken. Verkenning is gestart. Nadere uitwerking gedurende het komende jaar. Mogelijk start in 2015.

Projectidee 'Optimalisatie van stedelijke netwerken'. Niet alleen kruispunten in hun onderlinge verband zijn relevant bij het optimaal benutten van het stedelijke netwerk, ook de inzet van de bestaande wegvakken (stroken, rijrichtingen), bebording en bewegwijzering, verkeersmanagementmaatregelen en de inzet van openbaar vervoer zijn van groot belang. De inzet van ICT en de betere ontsluiting van Big Data worden verkend op hun gebruiksmogelijkheden in optimalisatievraagstukken. Het project richt zich op het ontwikkelen van instrumenten. De mogelijkheden voor een project worden verkend in aansluiting bij lopende ontwikkelingen op het gebied van Smart Cities en Smart Mobility. Mogelijke start in 2016.

Projectideeën met Bouw Informatie Modelling gaan uit naar verdere ontwikkeling van software voor Bouw Informatie Modellen. Daarnaast is het toepassen van ontwerpen en realiseren in BIM voor renovaties van de bestaande woningvoorraad een zeer kansrijk thema. Mogelijke start 2015.

Projectidee 'Methodiekontwikkeling logistieke scans'. In samenwerking met andere hogescholen in Nederland wordt gedacht aan een project over het ontwikkelen van een methode voor een logistieke scan. Deze kan worden toegepast in Noord en Oost Nederland.

Projectidee 'bundeling van goederen'. Een praktijkgericht onderzoek dat met geselecteerde sectoren zoekt naar mogelijkheden om goederenstromen te bundelen voor kostenefficiëntie en het beter benutten van bestaande infrastructuur voor goederenvervoer. Daarnaast wordt gedacht aan een project gericht op het versterken van logistieke knooppunten met de verzameling en uitwisseling van Big Data.

Projectidee praktijkgerichte toepassingsmogelijkheden van nieuwe en innovatieve logistieke concepten die onder de noemer 'circulaire economie' vallen, zoals retour logistiek, service logistiek en alternatieve vormen van stedelijke distributie.

Projectidee 'Effecten van e-commerce'. Een verdiepend onderzoek over om hoe de logistiek in kan spelen op de effecten van e-commerce voor (het bundelen van) landelijke en regionale goederenvervoerstromen en voor stedelijke distributie.

6 Onderzoekslijn 3 | Culturele fundamenten van gebiedsontwikkeling

Gebiedsontwikkeling en de ontwikkeling van regionale netwerken gaat over meer dan de techniek van ruimtelijke inrichting van plekken en netwerken, het gaat ook over cultuur. Het gaat over de cultuur van samenwerking in een stad of regio. Het gaat over de cultuur van een vakgebied of binnen een economische sector. Het gaat over cultuurverschillen tussen publieke en private sector, die vaak moeite blijken te hebben om tot goede samenwerking te komen. De tradities in een streek of dogma's in een sector blijken in de praktijk vaak net zo belangrijk als vakinhoudelijke uitgangspunten of beleid. Een deel van het onderzoek is daarom gericht op culturele fundamenten van gebiedsontwikkeling. In de praktijk van inrichting, beheer en gebruik van ruimte spelen ogenschijnlijk vooral belangen, geld en technologische mogelijkheden een rol. Toch zijn dikwijls ogenschijnlijk grillige emoties, de cultuur van een sector of het karakter van een gemeenschap minstens zo bepalend voor het succesvol realiseren van projecten.

In dit onderzoek naar de zachte factoren die een rol spelen in de inrichting, het beheer en het gebruik van ruimte wordt een waardengeoriënteerde benadering gevolgd. Het uitgangspunt van dit onderzoek is dat er een grote variëteit bestaat aan opvattingen die mensen hebben en in de houding die mensen aannemen. Deze variëteit is te herleiden tot onderliggende waarden, waarmee zich het samenspel van technische kennis en maatschappelijke voorkeuren beter laat begrijpen dat een rol speelt in keuzes over ruimtelijke inrichting. Belangrijke thema's van onderzoek zijn identiteit van een gebied (met oog voor trots en gemeenschapszin) en vertrouwen (waaronder in vormen van publiek-private samenwerking, open innovatiebenadering in economische clusters). Beoogd resultaat van deze onderzoekslijn is onder andere een volledig inzicht in en overzicht van onderliggende waarden, vastgelegd in een complete set van waardenkaarten, die een rol spelen in opvattingen over inrichting, beheer en gebruik van ruimte.

Het inzicht in culturele fundamenten van gebiedsontwikkeling en de achterliggende waarden die een rol spelen in de ruimtelijke inrichting wordt toegepast in:

- het ontwikkelen van methoden voor besluitvormingsondersteuning voor ruimtelijke inrichting (analyse, reflectie, simulatie)
- het verrijken van kwantitatief onderzoek naar regionale economie met kwalitatief onderzoek naar culturele factoren
- het ontwikkelen van methoden voor waardecreatie

In de uitvoering van projecten binnen deze onderzoekslijn wordt samengewerkt met kennispartners van de Radboud Universiteit, de Argumentenfabriek en Cibap (ROC). De praktijkpartners waarmee nauw wordt samengewerkt, zijn de provincie Overijssel en het ministerie van I&M. Op deelthema's en in projecten wordt samengewerkt met Marketing Oost en andere direct bij een specifiek project of thema betrokken overheidsorganisaties en instellingen. In de toepassing van het waardengeoriënteerde onderzoek wordt daarnaast samenwerking gezocht met Platform31 en met adviesbureaus zoals Twynstra Gudde, RHDHV, Witteveen+Bos en Goudappel Coffeng.

Projecten in onderzoekslijn 3 Culturele fundamenten van gebiedsontwikkeling

3.1 Streekidentiteit en Waardenkaart Natuur

Een onderzoek dat waarden in kaart brengt die ten grondslag liggen aan streekidentiteit en het opvattingen over natuur. De uitkomsten van dit onderzoek zijn onder meer input voor de Waardenkaart Natuur.

Looptijd: 2013-2014

3.2 Het culturele kapitaal van Zwolle

Het onderzoek brengt de economische dimensie en de culturele waarde van de culturele sector in beeld met een mix van kwantitatieve en kwalitatieve methoden. Het concept van de 'creatieve sector' wordt nader bepaald als een onderzoekbare relatie tussen cultuur en economie. De topsector creatieve industrie wordt aan de hand van vier subsectoren (kunst, cultureel erfgoed, media en entertainment industrie en de creatieve zakelijke dienstverlening) cijfermatig in beeld gebracht. Het onderzoek moet de Creative Board, een groep van betrokken ondernemers in Zwolle, in staat stellen om cultuur te verbinden met de (economische) ontwikkeling van de regio Zwolle.

Looptijd: 2014

3.3 Strijd over mobiliteit

Een praktijkgericht onderzoek naar de variëteit aan maatschappelijke waarden achter opvattingen over verkeer, bereikbaarheid, openbaar vervoer. Dit onderzoek bouwt voort op het onderzoek "Anders kijken naar bereikbaarheid". Het onderzoek richt zich op de variëteit aan opvattingen over mobiliteit en behoeft een afbakening van wat onder mobiliteit verstaan wordt. Een volledig overzicht van de opvattingen over mobiliteit wordt opgebouwd aan de hand van de variëteit aan onderliggende waarden achter deze opvattingen en wordt vastgelegd op de Waardenkaart Mobiliteit.

Looptijd: 2014-2015

3.4 Techniekroute Zwolle

Het project beoogt praktijkgericht onderzoek naar een format waarmee jongeren op aansprekende wijze bewust worden van het maatschappelijke belang dat met techniek gemoeid is. In de methode staat de bredere context van techniek voor, door en met mensen centraal. De 'Techniekroute Zwolle' ontwikkelt een driedelige lessenserie voor jongeren van 12 tot 15 jaar. Centraal in de leeromgeving staan vijf bedrijven uit de directe leefomgeving van de doelgroep, die met multimediale hulpmiddelen gepresenteerd worden op een website. In nauwe samenhang met de online route wordt een game-app ontwikkeld. Het project borduurt voort op een *proof of concept* dat in 2013 is ontwikkeld.

Looptijd: 2014-2015

Projectideeën voor onderzoekslijn 3 Culturele fundamenten van gebiedsontwikkeling

Projectidee 'Waardenkaart Ruimtelijke Kwaliteit'. Onderzoek ten behoeve van een helder overzicht van waarden die een rol spelen in de beoordeling die mensen en instanties maken over de kwaliteit van de leefomgeving (o.a. milieubeleid, welstand, architectuurbeleid), inclusief beoordelingen die onderdeel zijn van het ontwerpen van stad en land. Toepassing van ontwerpend onderzoek als methode en innovatie in verbeelding van de waardenkaart (bijvoorbeeld met pictogrammen). Mogelijke start in 2014.

Projectidee 'Waardenkaart omgaan met risico's in de leefomgeving'. Onderzoek ten behoeve van een overzicht van waarden achter de opvattingen over risico's en beheersing van risico's in de leefomgeving.

Veiligheidsnormen in waterbeheer, asbestsanering, milieubeleid en gezondheidsbeleid hebben hun grondslag in wetgeving, beleid en in hun respectievelijke technische context, maar komen ter discussie in nieuwe vormen van risicobenadering. De beoordeling die deskundigen maken over risico's en veiligheidsgrenzen zijn niet zelden onderling verschillend en worden in de samenleving vaak anders beleefd. Het onderzoek moet verschillende onderliggende waarden die een rol spelen in beeld brengen. Mogelijke start in 2014.

Projectidee 'Spelen met waarden'. Een project waarin een *serious game* wordt ontwikkeld op basis van de waardegeoriënteerde benadering. Serious games voor gebiedsontwikkeling zijn gebaseerd op de gemeenschappelijke belangen benadering (mutual gains). Onderhandeling in gebiedsontwikkeling gaat niet altijd om belangenafweging, maar soms om een waardenafweging. Dat vergt een andere game vorm. Voor een goed begrip van dit spel van waardenafweging kan aansluiting worden gezocht bij de kennis en ervaring die onder andere bij de Radboud Universiteit beschikbaar is op het gebied van speltheorie en het gebruik van 'group decision' ondersteuning. Diverse kleine adviesbureaus hebben ervaring met serious games, onder meer voor besluitvormingssimulatie. Een van die bureaus is Tygron, die zich onder meer toelegt op serious games voor het oefenen met keuzes over waterveiligheid. Mogelijke start in 2015/2016.

Projectidee 'Innovatie en waardecreatie'. Het onderzoek moet het overzicht dat binnen het lectoraat wordt opgebouwd over de variëteit aan onderliggende waarden in relatie brengen met beleidsmatige en technische benadering van innovatie en het creëren van meerwaarde. In projectontwikkeling, calculatie en bouwmanagement is waardecreatie de centrale opgave, maar welke vormen van waarde worden benoemd en meegenomen en welke niet? In de bouw en in andere sectoren (logistiek) is de LEAN methode populair om kostenreductie en het vergroten van meerwaarde. Mogelijke start in 2016.

7 Samenwerking

KDC Logistiek Noord-Oost

Windesheim neemt met vijf hogescholen deel aan het Kennis Distributie Centrum Logistiek. Daarin worden in verschillende regio's vragen en wensen van overheden en bedrijven uit de regio gekoppeld aan kennis en praktijkgericht onderzoek.

TechForFuture

Met het onderzoeksproject Innovaties in de Bouw neemt het lectoraat Area Development deel aan het Centre of Expertise TechForFuture. TechForFuture is een samenwerkingsverband van de hogescholen Windesheim en Saxion met de provincie Overijssel, gericht op onderzoek en innovatie in de topsector High Tech Systems en Materialen.

8 Praktijkgericht onderzoek in het onderwijs

Het Lectoraat Area Development heeft momenteel geen eigen minor bij de opleidingen van Bouw & Infra, maar is wel op andere manieren betrokken (geweest) bij het onderwijs:

- Willem Buunk heeft cursussen verzorgd binnen de post-hbo opleiding Stedenbouw en verzorgt colleges voor het vak Ruimtelijke Ordening en Planologie in het eerste jaar van Bouwkunde;
- Marloes van der Weide coördineert en verzorgt het vak Onderzoeksmethoden en Technieken dat in het tweede jaar van Bouwkunde en Civiele Techniek wordt gegeven. Marijn Molema is tevens als docent aan dit vak verbonden;
- Willem Buunk, Fatma Saçli en Marloes van der Weide zijn lid van de het rolhoudersoverleg Onderzoek van het Domein Techniek;
- Marloes van der Weide is lid van de werkgroep Ondernemen en Onderzoek van Bouwkunde;
- Waar mogelijk is het lectoraat betrokken bij de begeleiding van afstudeeronderzoeken van zowel Bouwkunde, Civiele Techniek als Mobiliteit;
- Bij de dataverzameling voor de Hanzelijn Monitor zijn zowel studenten van Bouwkunde als studenten van Bedrijfskunde MER betrokken;
- Het lectoraat biedt de mogelijkheid voor een stage & afstudeerplek voor studenten. Hiervan is nog weinig gebruik gemaakt.

Ambities

- Het ontwikkelen van een eigen minor of het bijdragen aan de (door)ontwikkeling van een bestaande minor. De ambitie is om de verbinding te hebben met een minor die thematisch past bij het lectoraat en die aantrekkelijk en toegankelijk is voor studenten van de opleidingen van Bouw & Infra. Dit kan bijvoorbeeld een minor Innovatie zijn. Het ideaalbeeld is om in deze minor de verbinding te leggen tussen onderwijs en onderzoek naar innovaties in bouw, mobiliteit en techniek. Daarbij gaat het onder andere om de maatschappelijke context van technologische ontwikkelingen. De opleidingen staan nu voor de keuze om minoren en vakken te schrappen of samen te voegen.
- Een optie kan ook zijn om een vak aan te bieden vanuit het lectoraat dat een rol kan spelen in alle vierdejaars minoren van de opleidingen van Bouw & Infra. Dat kan bijvoorbeeld het vak vergelijkbaar met SLB6 zijn omdat studenten daarin een begin maken met hun afstudeerproject. Een vak waarin een overzicht wordt gegeven van actuele ontwikkelingen in de vakgebieden en waaraan een onderzoeksopzet voor een AP wordt verbonden.
- Een andere optie is om een trend of thema te kiezen en een minor te ontwikkelen met als doel om curriculumvernieuwing aan te jagen voor meer opleidingen: Minor Lean, Minor Smart Cities, Minor Big Data.
- De opleidingen Bouwkunde en Civiele Techniek ondersteunen in hun verbeterslag van de leerlijn onderzoeksvaardigheden. Dit past bij de ambitie van het lectoraat.
- Jaarlijks een aantal afstudeeronderwerpen aandragen bij de opleidingen van Bouw & Infra om te bewerkstelligen dat het lectoraat jaarlijks afstudeeronderzoeken begeleidt (ook inhoudelijk). Afspraken met het onderwijsteam zijn hiervoor nodig.
- de wens is om bij de helft van de projecten van praktijkgericht onderzoek samen te werken met docenten en studenten, bijvoorbeeld voor het verzamelen van data.

Vier keer per jaar is er een overleg van de lectoren en rolhouders Onderzoek van de opleidingsteams. Hierin worden concrete afspraken gemaakt over de verbinding tussen praktijkgericht onderzoek en onderwijs.

9 Borging van kwaliteit

Binnen de kaders die gelden voor de kwaliteit en voor de beoordeling van output van praktijkgericht onderzoek aan hogescholen, hebben het Kenniscentrum Technologie en het lectoraat Area Development een systeem van kwaliteitszorg opgezet.

Inbedding in het Kenniscentrum Technologie

Zes wekelijks vindt er een Kenniscentrum Technologie overleg plaats met alle lectoren, associate lectoren en de domeindirecteur, waarin onderling activiteiten worden afgestemd, mogelijkheden voor samenwerking worden verkend en ervaring wordt uitgewisseld. Dit lectoraatsplan is het lange termijn (vervolg-)plan dat is geschreven en besproken met alle relevante geledingen. Binnen dit kader stelt het lectoraat jaarlijks een activiteitenplan en een jaarverslag op die gebundeld worden in het activiteitenplan en het jaarverslag van het Kenniscentrum Technologie. In een zes wekelijks werkoverleg tussen lector en domeindirecteur wordt de voortgang en kwaliteit van het onderzoek besproken.

Rond het lectoraat

Voorgenomen onderzoeksactiviteiten en de resultaten van onderzoek worden besproken in de Onderzoeksadviesraad. De Onderzoeksadviesraad Area Development bestaat uit vertegenwoordigers van wetenschap en praktijk. De leden ontvangen jaarplannen, jaarverslagen en alle onderzoeksrapporten en andere publicaties. De Onderzoeksadviesraad komt twee keer per jaar bijeen en bespreekt dan een selectie van onderzoeksprojecten diepgaand.

Nieuwe projecten worden getoetst aan het onderzoeksprogramma (dit lectoraatsplan). Met de adviseur fondsenwerving wordt voor afstemming op subsidiecriteria gezorgd. Binnen de kenniskring vindt altijd interne peer review plaats en wordt externe peer review georganiseerd door externe autoriteiten die niet bij het onderzoek betrokken zullen zijn. Dit kunnen collega lectoren zijn.

Borging kwaliteit tijdens projecten krijgt vorm aan de hand van kwalitatieve meetpunten die in stuurgroepbijeenkomsten of externe begeleidingscommissies worden besproken. Bij alle projecten wordt een vorm van externe betrokkenheid georganiseerd, ook als projecten op eigen initiatief worden gestart. In geval van een subsidierelatie vindt verantwoording aan de subsidieverstrekker plaats.

Het eindrapport wordt in conceptversie voorgelegd aan de lector en/of aan de andere leden van de kenniskring (niet betrokken bij het project) en aan externe meelezers (of aan stuurgroep of begeleidingscommissie).

Het eindrapport of de afzonderlijke rapportage kan worden gepubliceerd in de Windesheimreeks Kennis & Onderzoek, met beoordeling door de redactie (met kwaliteitscriteria aan de hand van het redactiestatuut). De lector Area Development vertegenwoordigt het Kenniscentrum Technologie in de redactie van de 'Windesheimreeks Kennis en Onderzoek'.

Prestatie-indicatoren

Binnen het Kenniscentrum Technologie wordt op een aantal indicatoren (die zijn vastgelegd in het jaarplan) gemonitord hoe de output van het lectoraat zich ontwikkelt. De prestatie wordt in de jaarverslagen vastgelegd. De indicatoren voor onderzoek zijn:

- Output en activiteiten/Publicaties:
 - o Wetenschappelijk gericht
 - o Vakgericht
 - o Publieksgericht
- Bijdrage aan het onderwijs
- Bijdrage aan ondernemen

De output is primair gericht op toepassing in de praktijk en disseminatie van kennis in de vakwereld. Het lectoraat Area Development heeft een traditie opgebouwd van zelf georganiseerde Kennisateliers. En het lectoraat is jaarlijks in vele vakgerichte bijeenkomsten (interne en openbaar toegankelijke) vertegenwoordigd met inleidingen en bijdrages aan workshops. Artikelen in vakgerichte publicatiemedia en andere publieksgerichte media dragen bij aan de disseminatie van kennis. De acceptatie papers op wetenschappelijk congressen en wetenschappelijke publicaties zijn belangrijk om de onderzoeksmethoden die het lectoraat toepast en ontwikkelt te borgen. De fase waarin het onderzoek van het lectoraat Area Development zich bevindt na de eerste periode van opbouw van een eigen onderzoekstraditie, heeft de komende jaren een hogere prioriteit. De ambitie is om voor elk van de onderzoekslijnen internationale wetenschappelijk publicaties (met peer review) geplaatst te krijgen over sleutelprojecten of bevindingen voor de betreffende onderzoekslijn.